

Onderstammen voor kersen

Eind vorige eeuw is de kersenteelt massaal overgestapt op gebruik van een zwak groeiende, productieve onderstam, met name op Gisela5. Voor de particulier die een kersenboom wil aanplanten is dit ook een zeer geschikte onderstam.

Laat ik beginnen met een waarschuwing voor mensen die een kersenboom willen planten. Bedenk u eerst als u een hoogstamkerzenboom wilt aanplanten om kersen te kunnen eten. Aanplant van kersenvruchten om van een maaltje kersen te genieten, is in de meeste streken van ons land niet mogelijk. Onze maatschappij is zo vogelvriendelijk geworden, dat vogels ons altijd voor zijn als de kersen rijp worden. Zodra de kersen beginnen te kleuren zijn ze door merels al opgegeten.

In het verleden werden kersenvruchten geplant op sterke onderstammen, die forse bomen gaven.

Oude onderstammen

De meest gebruikte onderstammen waren:

1) *Prunus Mahaleb*, bij ons bekend als Weichselkers of Weichselboom, werd en wordt nog wel toegepast op zure kersen (morellen). De boom, die oorspronkelijk uit het Midden-Oosten en de Balkan voorkomt, is in Nederland aangeplant en vaak verwilderd. Geschikt voor droge en kalkrijke gronden. Middelsterke groei en de bomen op deze onderstam dragen vroeg. Deze onderstam bleek soms minder goed verenigbaar met een

Zoete kers

aantal zoete kersenvariëteiten.

2) *Prunus Avium Zoete Kers of Limburgse Boskriek*. Werde van oudsher als onderstam gebruikt voor zoete kersen. De onderstam geeft erg grote en lang levende bomen, die snel dragen. Vraagt vochtige en niet al te kalkrijke grond. Enten van alle zoete kersenrassen zijn goed verenigbaar met deze onderstam.

3) *Prunus cerasus Zure kers, morel of Kriek*. Deze kleine boom is oorspronkelijk uit het Midden-Oosten afkomstig, maar er is geen wilde vorm bij ons van bekend. Ze is wel vaak verwilderd terug te vinden en wordt bij ons Morel genoemd, en in België Kriek of Boskriek. Het is mogelijk een

toevallige kruising van *Prunus cerasus* met *Prunus fruticosus* (Dwergkers), die wel nog in 't wild voorkomt. Deze oude onderstammen gaven te grote bomen voor de moderne kersenteelt, vooral van de teelt van zoete kersen.

Op zoek naar zwakkere kersenonderstammen

Pas ver in de twintigste eeuw zijn er minder sterke groeiende onderstammen gewonnen, in het bijzonder:

1) *Colt (P. avium x P. pseudocerasus)*: Bomen krijgen vergeleken met die op onderstam *Prunus Avium* een 2/3 omvang.

2) *Prunus Avium F12/1, kortweg F12/1*. Gemakkelijk verenigbaar met alle kersenvariëteiten. Een tamelijk sterke groeier, lang levend en gezond.

Ook deze onderstammen gaven echter nog altijd middelgrote bomen, te groot om ze gemakkelijk te plukken en om ze tegen vogelvraat te kunnen beschermen. Ze groeien te sterk en ze zijn te weinig vruchtbaar.

Voor de teelt van kersen in tunnels, kassen of onder een overkapping zijn zwakkere onderstammen nodig. Daar is wereldwijd veel onderzoek naar gedaan. De meest succesvolle is de Duitse

Voor de opkweek van grotere hoogstamkersenbomen blijven *Prunus avium* (Limburgse Boskriek) voor de zoete kers en *Prunus Cerasus* voor de zure kers de standaard onderstammen voor de zure kers.

onderstammenreeks Gisela, eind vijftiger jaren ontwikkeld door Werner Gruppe, werkzaam aan de Justus Liebig Universiteit te Giessen (noordelijk van Frankfurt). Hij begon toen voor kersen net als voor appels zwak groeiende onderstammen te ontwikkelen. Tot dan toe was niemand dit gelukt. Samen met zijn assistente Hanna Schmidt besloot hij *Prunus avium*, de wilde zoete kers, te kruisen met verschillende dwergvormige *Prunus*rassen. Liefst 6.000 kruisingen zijn getest op verenigbaarheid met enten van enkele kersenrassen, op groei-kracht en op ziekteresistentie.

De meest belovende bleek de kruising met *Prunus canescens*. Uiteindelijk zijn een paar selecties daarvan uitgebreide beproefd op een aantal toen veel geteelde kersenrassen. Twee selecties, met de labels 248/1 and 248/2 bleken het waardevolst en kregen respectievelijk de namen Gisela6 and Gisela5. Hoewel Gisela in Duitsland en ook bij ons een meisjesnaam is, is het in feite een afkorting van Giessen's SElection for *Prunus Avium* Gisela5 was van deze twee de zwakste groeier, de bomen bleken half zo klein te worden als die op onderstam Colt (toen een veel gebruikte

onderstam), maar ze droegen even rijk.

Tegenwoordig zijn drie selecties over gebleven.

1) **Gisela3.** De zwakste groeier, 25% zwakkere groei dan Gisela5, maar de vruchtbaarheid op productieve kersenrassen is niet beter of zelfs wat lager. Ze werd aanvankelijk terzijde geschoven, maar wordt de laatste jaren toegepast op enkele slecht producerende rassen.

2) **Gisela5.** Een zeer vroeg dragende onderstam, die inmiddels de standaardonderstam voor zoete kersen is geworden. De bomen zijn vergeleken met bomen op onderstam *Prunus Avium* ongeveer 60% kleiner en de helft van die op Colt. Geschikt voor alle gronden, mits voldoende luchtig. Gezond.

3) **Gisela6.** Net zo groeikrachtig als Colt, maar de bomen droegen twee keer zo veel. De bomen op deze onderstam zijn een kwart kleiner dan op *Prunus Avium*. Zeer productief op allerlei, niet te natte gronden.

Vreemd genoeg besloot het Universiteitsbestuur, toen het onderzoek succesvol was afgerond, het project stop te zetten. Werner Gruppe kreeg vervroegd pensioen en besloot zijn resultaten commercieel te

benutten. Hij verkreeg de benodigde licenties voor de teelt van de door hem ontwikkelde onderstammen en begon in de Verenigde Staten daartoe de onderneming Gisela Inc, waarmee hij inkomsten uit zijn licenties kreeg en waarmee hij ook verder onderzoek naar onderstammen kon doen.

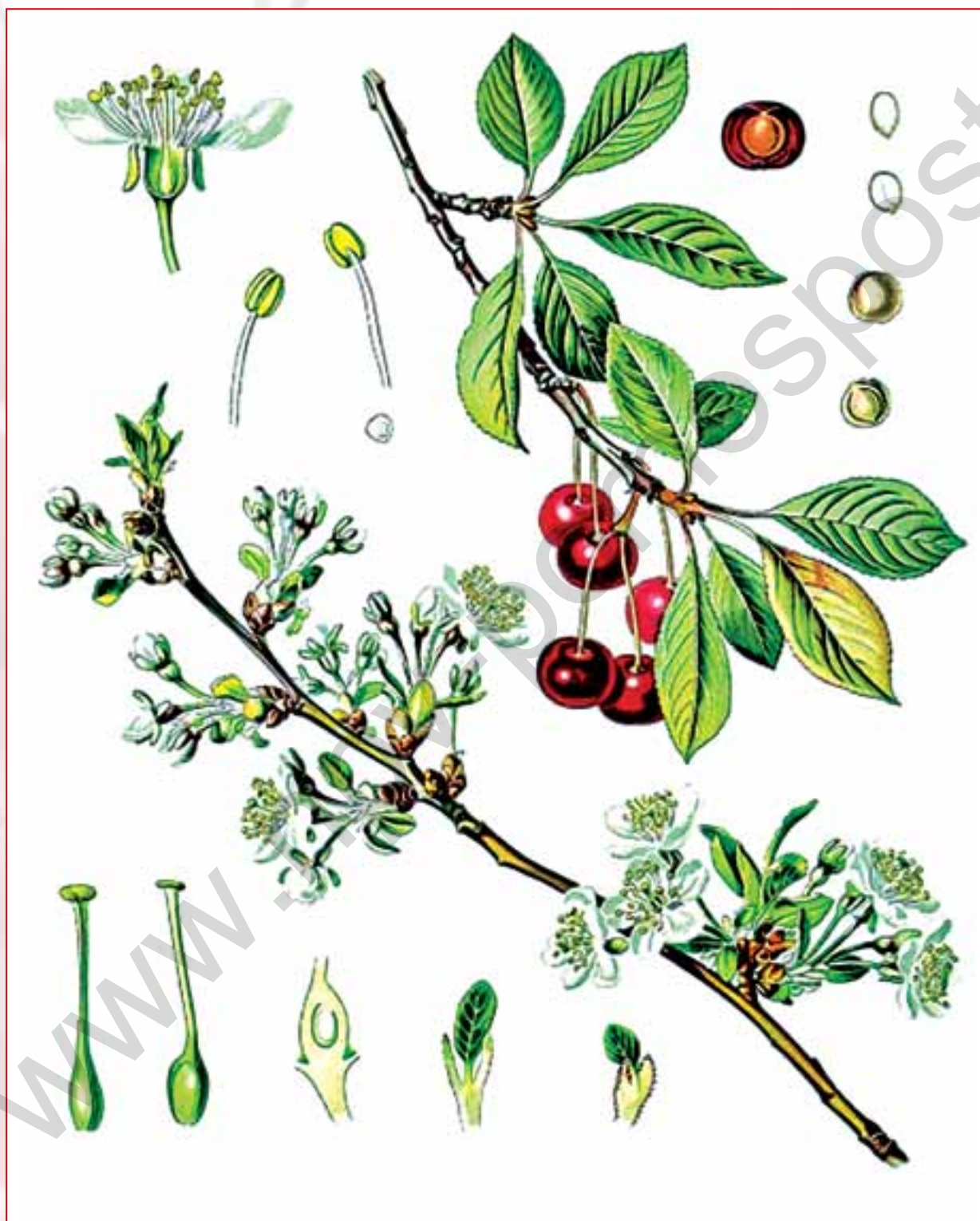
Gisela5 wordt nu wereldwijd massaal toegepast. Weliswaar zijn er sinds Gruppe's werk in Giessen meerdere andere zwakke kersenonderstammen ontwikkeld, maar Gisela5 is verreweg het meest gebruikte..

Als we van zelf geteelde kersen willen genieten, zullen we klein blijvende kersenbomen moeten planten, die we in de oogsttijd door gaas of kunststoffolie kunnen afdekken.

De onderstammen *Prunus Avium* en Gisela5 zijn ook op de NPV entdagen beschikbaar. De laatste is duurder dan de andere onderstammen. 🍒

Tekst: Jan Veel

Onderstammen voor kersen

Zure kers